

В търсене дирите на моя род

Братовчедката ми Златинка, дядо ми Георги и аз до г-жа Кърнару, съпруга на поп Кърнару, когото саръгьолци много уважаваха и с радост го посрещаха в новите си домове както в Северна, така и в Южна Добруджа. Фото: Личен архив

На няколко пъти от 2014 до 2020 г. ходих в родното село на моите родители и техните деди - Саръгьол. Проф.дин Калчо Калчев от ВТУ, ми беше писал, че има две села в Северна Добруджа, с това име. Първото село е на 20 км., югоизточно от Тулча, на запад граничи със село Аджигьол, на юг със село Калика, а на север с езерото Разим. Днешното му име е Йон Дуца. Сега иде реч за второто село с името Саръгьол, което отстои на 30 км. югоизточно от град Бабадак, на изток на 10 км. е село Потур, на североизток - Бейдаут /на 6-7 км./, на югоизток - на 15 км., граничи със с.Коджалък. По дългото му име днес и преди е Саръгьол де Деал.

За пръв път, бях дете, когато дядо ми, Георги Димитров Енчев, ме заведе с братовчедка ми Златинка в село Саръгьол. Беше през 1968 г. Всичките дядови роднини тогава бяха живи, останали в Румъния, защото бяха със смесени бракове. Нито те, нито ние, можехме да пътуваме през „братската“ граница Румъния - България. Баба ми Злата Николова Енчева, така и не можа да отиде на погребението на сестра си Куна /Николина/ в град Бая. Баба Куна беше

омъжена за средно богат земеделец и мелничар, когото румънското секуритате обвини, че е чокой и му взели всичко. Когато бяхме с дядо у тях, живееха в старата си, вече неработеща мелница и спяха до огнището на пода, а ние със Златинка - на тавана, откъдето слушахме какво си говорят дядови. Не разбирахме румънската реч на големите, но разбирахме защо често млъкваша и плачеха. Никога няма да забравя тези старчески очи, пълни със сълзи за детството, за младостта, за къщите и имотите, за родината им - Северна Добруджа.

В Саръгьол тримата първи братовчеди на дядо и техните съпруги много ни се радваха. Показваха ни всичко, което е останало от чезите на нашите баби. Подариха ми стара икона, родова, може би донесена от прадедите, дошли от Котленско, а може би от прапрадедите, тръгнало от Одринска Тракия към Балкана.

Баба ми все пак успя да получи бележка от милицията, с която и разрешиха да отиде в Румъния, но за 40-те дни от смъртта на сестра си. Най-малката дъщеря на баба Куна - Домника, идва в България два пъти, с майка си и вед-

нъж с мъжа си и малката си първа рожба Валентин. Преди две години се запознах с другите и две деца Виолета и Лавиния. Виолета е много класен икономист в Констанца, а Лавиния е млада майка в Тимишоара. Брат им Валентин беше голям търговец в Констанца, когато Лея Домника идва на гости в Балчик сама през 1992 г.

Помня третата си братовчедка Ана, дъщеря на чичо Митю и лея Мица от Саръгьол, когато идваха един-единствен път в Балчик и едва успяха да обиколят роднините в кв. „Левски“, населен предимно с преселници от Саръгьол. Ана ми гостува през 2018 г. в Балчик по време на организиран от мен Международен форум „Българско наследство“, после ни посрещна през 2019 г. по време на Мултиетническият фестивал, организиран от бившия директор на училището в Сарагьол - проф. Думитру Каймакан. Балчклии са канени на този фестивал специално като създатели на селото, в което родовете им са живели повече от 100 години, построили са училище /1846/, църква /1857/, къщи, имали са много овце, кози, крави, ниви за житни култури, големи градини. Къщи-

те са запазени и до днес и се използват в първоначалния им вид. Къщата на пралядо ми Димитър е днес собственост на една арумънка, която пази богатата едно време къща в цялостния и архитектурен и строителен облик. Разведе ни из стаите. Дори в мазата, където поседнахме на дървена маса и столове сред стелажите със зимнина, бутилки вино и ракия. Ковьорите по стените, кувертиорите по леглата, чергите по пейките и по земята, нашитите кърпи, покривките, плетените на една и две куки възглавници, мелъота, всичко ни напомняше нашите сърчници баби, навяваше спомена за невъзвратимото, но не завинаги изгубено - родното чувство към Северна Добруджа.

Колко ли пъти, нашият, оцелял през вековете, български балчишки род, е търсел и намирал своя родина! Депутатът от ВМРО Добрич г-н Йордан Йорданов ми сподели, че е открил 250 години назад своя род от село Горна Чамурла /Северна Добруджа, Тулчанско/. И аз, благодарение на г-жа Наска Господинова, съпруга на татковия братовчед Димитър Господинов, достигнах доста назад в историята, но не толкова далеч, колкото ми се искаше. Хубаво би било да има писатели-краеведи като Стоян Райчевски, които да напишат историята на преселението на одринските тракийци към Балкана, към Северна Добруджа, към Бесарабия. Има сериозни трудове от проф. Петър Тодоров, от Велко Тонев, от Жеко Б. Попов, но те вече са покойници и не знам дали имат достойни продължители - изследвачи.

Един от интересните факти, на които се нагледнах, бе че саръгьолци са били насилствено изселени в Южна Добруджа - в селата Търновци, Антимово, Красногор и Черногор. Това се потвърди, когато всички поискаха да си върнат земите и да ги комасират /заменят/ през последните години на ХХ век. И от румънска, и от българска страна, услужливо се получиха необходимите документи.

Някои семейства се заселват за по-дълго в Тутраканския край, като лея ми Станка и свако Панайот. В Антимово се раждат двете им дъщери Вичка и Мария. Там оженват през 1963 г., със сватбари от целия, пръснат в Северна и Южна Добруджа, свой български род, първата си дъщеря. Правят голяма къща. Зетят Никола Калудов е местен, от с.Царев дол. Обичал родното си село и гордо

ми разказва, че имало голяма църква, училище и даже родилен дом, защото съселяните му били над 500, все млади

Главната улица на Балчик през 1964 г. с основния транспорт тогава - магареишки каручки. Фото: Йенсен, белгийски турист

хора. Когато става военен фелдшер в Балчик, се премества и в Балчик на 1 август 1964 г. се ражда дъщеричката им Димитричка.

Българските родители винаги са се стремяли да бъдат по-близо до децата си и да им помагат. Така и лея Станка и свако Панайот се преселват в Балчик. Пак строят къщи. Пак имат нов дом. Тук омъжват втората си дъщеря Мария. Тук се радват на внуците си: Димитричка, Марияна и Пламен. Пак са заедно с роднините. Лея Станка има по-голяма сестра Вичка, която има свое семейство, когато през 1940 г. ги изселват. На ръце е носела своята 2-годишна дъщеря Тодорка и за ръка 6-годишната си дъщеря Ганка. В новата родина, през скования от студ 1 декември 1940 г., ражда нов живот - сина си Тодор, а три години по-късно дъщеря си Иванка. Като я вижда пълномощникът на кв. „Левски“, тогава с. Реджина Мария, дава на семейството една къщичка, останала от румънските колонисти. Втурват се да помагат всички - едни дават печка, други черги, за да затворят зеещите прозорци, чиято дограма е откраднатата от румънците и да стоплят с родовата си топлина дома, в който по-късно тичат внуците Тинка, Петьо, Наско, Катя, Венелина, Мадлена, Пепо и Мая. Разбира се, пак строят здрави къщи, като лястовиците - измазани, че премазани. За да заживеят по-добре, независимо къде. И на всички си деца, че и на внуците, с радостта, че са ги доживяли. Моятта майка Иванка Маринова Димитрова, често упрекваше гугутките, че слагат две сламки и измътват своите птичета. „Просто ле, ще ти паднат децата!“

Нашите северодобруджански родители бяха най-сърчатите родители

ли. За децата си през огъня минаваха. За рода си милееха до кончината си. Баба ми Злата много се радваше брат и Ангел

Тутраканско, през 1963 г., потреперваха от студ. Било е през ноември. Малко хора знаят каква е зимата в цяла Добру-

да дойде от с.Царичино да я „обиди“. Бях малка и често се питах защо иска брат и да дойде, пък да я обиди. Вече, като студентка по българска филология във ВТУ, покрай тази дума, чието значение научих най-напред, се запалих и намерих много още ценни старобългарски думи, запазени в езика на северодобруджанските българи.

Майка ми е била 14-годишна, а сестра и Пенка 17-годишна, когато семейството им се пресел-

джа - и откъд, и отсам Дунава. Като тръгва един чавгън /силен северен вятър/ от тяхното родно място в Тулчанско, че се спира и сковава с поледица и мраз село Антимово. Сватбата за по-далечните роднини продължава почти месец, докато пуснат транспорт до Тутракан и Русе, че после до Варна и Балчик. Ние, децата: Златка, Митко, Маруся и Мика, бяхме щастливи да ни хранят нашите бащи, а те бяха искусни майстори на

Баба ми Злата с дъщеря си Иванка, сина си Андрей и сестрата на дядо Георги Друма, която е с малката си дъщеричка Стелиянка

ва от с.Саръгьол. Двете сестри, баща им дядо Марин и майка им баба Мария с малкото братче Петър са разпределени да живеят в с.Търновци, Тутраканско. Остават там една година и се заселват трайно в Балчик, където са и другите саръгьолци - роднини и съседи. Майка ми се омъжва за Никола Георгиев Димитров /Енчев/, а лея ми за Димо Димитров Чаморлиев.

С времето споменът избледнява, но когато двете сестри си спомнаха как са ходили на сватба на племенницата си Вичка в с.Антимово,

месните манджи, да ходим свободно да играем, без контрола на нашите майки и искахме Антимовската зимна сватба да продължи по-дълго. В с.Търновци е било заселено и семейството на дядо ми Георги и баба Злата.

От Румъния те идват с три деца: Иванка /16 г./, Никола /14 г./ и Андрей /11 г./Имали са богата къща в Саръгьол, която сега се използва като фабрика. Земите им са били над 120 дка. А пралядо Димитър Енчев Господинов е подигурил децата си с много земя и къщи

Първата братовчедка на баща ми Домника със съпруга си и първото си дете Валентин на посещение в Двореца Балчик през 1966 г. Фото: Личен архив